

Velej Paterkul: *Rimska zgodovina* 2.108–2.117.1

Uvod in prevod Tjaša Šimunić

Velej Paterkul je bil rimski ekvit, vojaški poveljnik in senator, ki je svojo politično kariero opravljal pod Avgustom in Tiberijem. Vse, kar vemo o njem, nam je povedal sam v svojem zgodovinskem delu *Historia Romana*.¹ Rodil se je pred letom 20 pr. Kr.² Okoli leta 2 pr. Kr. je nastopil službo vojaškega tribuna v Trakiji in Makedoniji, s tem pa se je začela tudi njegova bogata vojaška kariera.³ Vse od leta 4 po Kr. je bila ta tesno povezana s Tiberijem, bodočim cesarjem, ki mu je Velej Paterkul sledil v Germanijo in pod katerim je med letoma 4 in 6 po Kr. služil kot *praefectus equitum*.⁴ Leta 6 po Kr. se je vrnil v Rim in bil izvoljen za kvestorja, a ni služil običajne kvesture. Leta 6, ko se je Tiberij pripravljal na napad na Markomane, so se ljudstva province Ilirik uprla rimski nadoblasti v upor, ki je trajal vse do leta 9. Čeprav je bil Velej šele izvoljeni kvestor, mu je Avgust ukazal, naj odpelje vojaške okrepitve iz Rima na fronto k Tiberiju, po končani nalogi pa je bil poslan k Tiberiju kot *legatus Augusti*. V Iliriku je verjetno služil vse do konca vojne, pod Tiberijevim poveljstvom pa se je boril tudi v Germaniji po *clades Variana*. Tako Velej Paterkul kot njegov brat sta imela častno vlogo v triumfu za panonski upor, ki ga je Tiberij za ilirsko vojno zaradi upora v Germaniji praznoval z zamudo. Velej je končno postal pravi senator, ne omenja pa, da bi bil kdaj ljudski tribun ali edil, mogoče je, da je preskočil del *cursus honorum*. Leta 14 sta bila skupaj z bratom izvoljena za pretorja.⁵ Po

- 1 Gerhard, »Family Matters«, 209. *Historia Romana* je tradicionalni naslov; pravi je izgubljen.
- 2 Connal, »Velleius Paterculus«, 51.
- 3 Sumner, »Truth«, 270.
- 4 Connal, »Velleius Paterculus«, 50.
- 5 Sumner, »Truth«, 271–4.

tem o svoji karieri molči.⁶ Leta 30 je izdal svoje zgodovinsko delo, po tem trenutku pa se za zgodovinarjem izgubijo vse sledi, zaradi česar so mnogi domnevali, da je življenje izgubil v moriji, ki je sledila padcu pretorijanskega prefekta Sejana,⁷ a za to ni nobenih dokazov.⁸

Kljub temu da je Velejevo delo pravzaprav edino ohranjeno prozno delo iz časa Avgustove in Tiberijeve vladavine, je malo antičnih del, ki so jih tako v antiki kot kasneje citirali tako malo.⁹ Zanimarjali so ga predvsem zaradi njegovega navdušenja nad Tiberijem in njegovo vladavino.¹⁰

Velej Paterkul je popisal zgodovino vse do Tiberijeve vladavine, zaradi slabe ohranjenosti prve knjige pa je težko reči, kje je začel. Bil je prvi rimski zgodovinar, ki je svoje delo označil za *transcursus*, v katerem bo popisal samo najpomembnejše dogodke. Slednje na splošno opisuje bolj podrobno, če so bili bližje času, v katerem je pisal.¹¹

Panonski upor oziroma *Bellum Batonianum*, ki mu je Svetonij nadel častni naziv *gravissimum omnium externorum bellorum post Punica*,¹² je zgodovinska prelomnica v zgodovini Ilirika, ki jo Velej opisuje v izbranem odlomku. Rekonstrukcija dogodkov temelji predvsem na njegovem delu in na kasnejšem opisu Kasija Diona, a se poročili le na nekaj mestih zares skladata.¹³ Vsi poskusi rekonstrukcije natančnega poteka dogodkov so tako vsaj deloma hipotetični.¹⁴

Upor je izbruhnil, ko je Tiberij načrtoval napad na markomanskega vladarja Maroboda (*Maroboduus*), le kakšnih petnajst let po osvojitvi Ilirika.¹⁵ Izbruh je bil verjetno posledica brezobzirnosti in izkoriščevalskega obnašanja rimske administracije. Vrhovni poveljnik Rimljanov je bil Tiberij, leta 7 pa je bil na bojišče poslan tudi Germanik.¹⁶ Tiberij se je odločil ubrati strategijo požgane zemlje in je načrtno uničeval pridelke in naselbine, da bi izstradal prebivalstvo in ga tako odvrnil od boja.¹⁷ Leta 8 se je predala prva skupina upornikov, s čimer se je vojna na panonskem območju končala. V južnem delu Ilirika so Rimljani

6 Connal, »Velleius Paterculus«, 51.

7 Hellegouarc'h, *Velleius Paterculus*, xix (introd.).

8 Sumner, »Truth«, 296.

9 Woodman, »Velleius Paterculus«, 18.

10 *Velleius Paterculus: The Tiberian Narrative*, ix (introd.).

11 Starr, »Scope and Genre«, 165–6.

12 Svet., *Tiberij* 16.1.

13 Šašel Kos, *V srcu rimskega imperija*, 137.

14 Ibid., 143.

15 Woodman, *Velleius Paterculus: The Tiberian Narrative*, 153 (comm.).

16 Bratož, *Rimska zgodovina*, 209–10.

17 Radman-Livaja in Dizdar, »Archaeological Traces«, 48.

dokončno zmagali šele naslednje leto, predvsem za sklepni del vojne pa viri pogosto poročajo o okrutnosti Rimljanov in samomorilnosti poražencev. Ena najtežjih vojn Avgustovega principata se je končala s popolno rimsko zmago, verjetno najpomembnejša posledica upora pa je bila vojaško-upravna delitev velike province Ilirik na dva dela, kasnejši provinci Dalmacijo in Panonijo. A zmagoslavje je le pet dni po koncu dolge vojne zasenčila slaba novica, *clades Variana*, ki je tudi zamaknila praznovanje trumfa.¹⁸

Velejeva obravnava je urejena po letih, prelom med letoma 6 in 7 označuje opis Mesalinovih dosežkov v prvem letu (112.1–3), med 7 in 8 opis Tiberija kot popolnega generala (114.1–3), med 8 in 9 poklon Marku Lepidu in Magiju Celeru Velejanu (114.5–115.1), opis upora pa od *clades Variana* loči poglavje 116, ki je slavospev zaslužnim posameznikom.¹⁹ Pri pisanju se je Velej zanašal predvsem na svoje spomine in na pričevanja sodobnikov.²⁰ Na splošno je zelo zanesljiva priča za dogodke, ki jim je prisostvoval ali bil blizu, bolj površen pa je predvsem pri dogajanju ob mezijski meji.²¹ Zelo redko opiše podrobnosti posameznih vojaških spopadov, večinoma podaja le kratke notice.²² Njegovo pisanje spominja na sočasne retorične pisce, govorimo pa o času, ko se je rimska izobrazba močno naslanjala na govorniške vaje *suasoriae* in *controversiae*.²³ Čeprav ga je omejevala izbrana zvrst kratke obnove zgodovine, se je ves čas trudil za polnost izrazja.²⁴ Njegov slog kljub temu kaže nekaj »napak«, ki so Velejevo delo večkrat naredile za tarčo komentatorjev, a bi lahko veliko stvari, zaradi katerih izstopa, pripisali retoričnim prijemom in novemu načinu izrazja, ki se je uveljavljal na prehodu v srebrno latinščino.²⁵ Vsekakor ima zanimivo mesto v latinski literarni zgodovini kot naslednik klasične tradicije in stilistični prednik Seneke in Tacita.²⁶

18 Bratož, *Rimska zgodovina*, 211–2.

19 Woodman, *Velleius Paterculus: The Tiberian Narrative*, 154 (comm.).

20 Hellegouarc'h, *Velleius Paterculus*, xxxv (introd.).

21 Dzino, *Illyricum*, 138.

22 Saddington, »An Augustan Officer«, 24.

23 Woodman, »Velleius Paterculus«, 10.

24 Ibid., 14.

25 Hellegouarc'h, *Velleius Paterculus*, LXVII (introd.).

26 Ibid., LXIII (introd.).

BIBLIOGRAFIJA

- Bratož, Rajko. *Rimska zgodovina 1: Od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2007.
- Connal, Robert T. »Velleius Paterculus: The Soldier and the Senator«. *The Classical World* 107, št. 1 (2013): 49–62.
- Dzino, Danijel. *Illyricum in Roman Politics 229 BC–AD 68*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Gerhardt, Marius. »Family Matters: Velleius Paterculus and the Roman Civil Wars«. *Hermathena* 196/97 (2014): 205–28.
- Hellegouarc'h, J. *Velleius Paterculus: Histoire Romaine*. Pariz: Les Belles Lettres, 1982.
- Radman-Livaja, I., in Marko Dizdar. »Archaeological Traces of the Pannonian Revolt 6–9 AD: Evidence and Conjectures«. V: *Imperium – Varus und seine Zeit: Beiträge zum internationalen Kolloquium des LWL-Römermuseums am 28. und 29. April in Münster*, 47–60. Münster: Aschendorff Verlag, 2010.
- Saddington, D. B. »An Augustan Officer on the Roman Army: 'Militaria' in Velleius Paterculus and Some Inscriptions«. *Bulletin of the Institute of Classical Studies Supplement*, št. 81 (2003): 19–29.
- Starr, R. J. »The Scope and Genre of Velleius' History«. *The Classical Quarterly* 31, št. 1 (1981): 162–74.
- Sumner, G. V. »The Truth about Velleius Paterculus: Prolegomena«. *Harvard Studies in Classical Philology* 74 (1970): 257–97.
- Šašel Kos, Marjeta. *V srcu rimskega imperija: Zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksimina Tračana*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2020.
- Woodman, A. J. »Velleius Paterculus«. V: *Empire and Aftermath: Silver Latin II*, ur. T. A. Dorey, 1–24. London: Routledge, 1975.
- Woodman, A. J. *Velleius Paterculus: The Tiberian Narrative* (2.94–131). Cambridge: Cambridge University Press, 1977.

VELEJ PATERKUL, *RIMSKA ZGODOVINA* 2.108-2.117.1
PANONSKO-DALMATSKI UPOR

108 V Germaniji ni bilo več nikogar, ki bi ga lahko premagali, razen ljudstva Markomanov. To je pod vodstvom Maroboda zapustilo svojo domovino in se zateklo v notranjost ter naselilo na poljih, ki jih je obkrožal Hercinski gozd. Nobena naglica ne sme biti vzrok, da ne bi omenili tega moža. Marobod je bil plemenitega porekla, mogočnega telesa, neustrašnega duha, barbar pa bolj po rojstvu kot po razumu. Nad svojimi je dobil oblast, ne na hitro in ne naključno, pa tudi ne nestabilno in trdno po volji staršev, temveč si je zamislil načrt za zanesljivo oblast in kraljevo moč. Odločil se je, da bo svoje ljudstvo odpeljal daleč od Rimljanov, ter odšel tja, kjer bo, čeprav je zaradi močnejših vojska pobegnil, svojo vojsko naredil najmočnejšo.

Ko je torej zasedel ozemlje, ki sem ga že prej omenil, si je vse sode sede podredil ali v vojni ali pa jih je podjarmil s pogoji svojega prava. 109 Odred stražarjev, ki so branili njegovo oblast, je s stalnimi vajami izuril skoraj do stopnje rimske discipline. Zaradi tega je kmalu prišel do izrazito močnega položaja, bati pa se ga je morala celo naša država. Njegova politika proti Rimljanom je bila takšna, da nas ni hotel izzvati z vojno, a je tudi pokazal, da mu ostajata tako moč kot volja za obrambo [če bi jih mi napadli]. Odposlanci, ki jih je poslal k cezarjema, so ga včasih predstavili kot prosilca, včasih pa, kot da bi govorili v imenu enakovrednega. Rodovom in ljudstvom, ki so odpadla od nas, je nudil zatočišče in nasploh je igral vlogo tekmeča, to pa je slabo prikrival. Vojsko (ki jo je sestavljalo 60 000 pešakov in 4 000 konjenikov) je izuril v neskončnih vojnah proti sosedom in jo pripravljajl za večjo nalogo kot to, ki so jo imeli. Bati se ga je bilo treba tudi zato, ker je imel na levi in pred svojim sedežem Germanijo, Panonijo na desni, za hrbtom pa Norike, in tako so se ga vsi ves čas bali kot tistega, ki lahko vsak trenutek napade vse. Tudi Italija ni bila varna pred njegovo širitvijo, saj se je njegovo ozemlje začelo ne dosti več kot 200 000 korakov od najvišjih vrhov Alp, ki predstavljajo mejo Italije.

Tega moža in to ozemlje se je Tiberij Cezar²⁷ odločil naslednje leto napasti iz različnih smeri. Sentiju Saturninu je bilo naročeno, naj odpelje legije preko ozemlja Katov v Bojohajm (tako je ime območju, v katerem je živel Marobod) tako, da si izseka pot skozi Hercinski gozd, ki je obkrožal ta prostor; sam pa je začel na ozemlje Markomanov voditi vojsko, ki je služila v Iliriku, iz Karnunta (ki je bil temu delu najbližji kraj noriškega kraljestva).

27 Velej Paterkul skozi odlomek Tiberija naziva z imenom *Caesar*.

110 Usoda včasih uniči, včasih pa samo odloži načrte ljudi. Cezar je že pripravil zimski tabor ob Donavi in vojsko pripeljal nič več kot pet dni poti stran od najbližjih sovražnikov. Vojsko, za katero je Saturninu ukazal, naj jo pripelje, je od sovražnika ločevala skoraj enaka razdalja in v nekaj dneh naj bi se na dogovorjenem kraju srečala s Cezarjem, ko je vsa Panonija, razvajena zaradi ugodnosti dolgega miru in zrelih moči, skupaj z Dalmacijo, ki jo je pritegnila v zavezništvo skupaj z vsemi ljudstvi, povezanimi z njima, prišla za orožje. Nujnost je bila tedaj pomembnejša od slave in ni se zdelo varno, da bi z odhodom vojske v notranjost Italijo pustili nezastraženo proti sovražniku, ki je bil tako blizu.

Pripadnikov rodov in ljudstev, ki so se uprla, je bilo skupno več kot 800 000: zbralo se je skoraj 200 000 pešakov z znanjem o orožju, konjenikov pa več kot 9 000. Del te nepreštene množice pod poveljstvom najpogumnejših in najizkušenejših poveljnikov se je odločil, da bo napadel Italijo, ki jo od njihovega ozemlja deli območje Navporta in Tergesta, del se je izlil v Makedonijo, del pa se je namenil varovati svoje ozemlje. Najvišje poveljstvo je bilo v rokah dveh Batonov in Pineta. Vsi prebivalci Panonije pa niso poznali samo rimske discipline, temveč tudi rimski jezik, mnogi pa so imeli pisno kulturo in jim ni bila neznana vaja uma. In, pri Herkulu, še nikoli ni nobeno ljudstvo tako hitro načrtu za vojne pripelo vojne in se lotilo zastavljenega. Napadli so rimske državljane, pobili trgovce, padlo je veliko število veteranov tam, kjer so bili najdlje od poveljnika, z orožjem so zasedli vso Makedonijo, vse in povsod je bilo opustošeno z ognjem in mečem.

Vojna je povzročila takšen strah, da se je celo trden duh cesarja Avgusta, utrjen z izkušnjami iz tolikšnih vojn, pretresel in omajal. 111 In tako se je odvil nabor, od vsepovsod so vpoklicali tudi vse veterane in celo moške in žene so bili primorani dati glede na svoje premoženje, da so oborožili osvobodence kot vojake. V senatu je odmeval glas Avgusta, da bi lahko, če ne bodo pazili, na deseti dan videli sovražnika vstopiti v mesto Rim. Za to vojno so zahtevali in tudi obljubljali službe rimskih senatorjev in ekvito. A vse to bi zaman pripravili, če ne bi bilo nikogar, ki bi to vodil. In tako je kot varnostni ukrep v vojni republika²⁸ od Avgusta za poveljnika v vojni zahtevala Tiberija.

28 Besedna zveza *res publica* lahko sicer pomeni tudi državo, a sem se odločila za prevod z besedo republika, saj so Rimljani v času, v katerem se dogodki odvijajo in v katerem je Velej pisal, svojo državo vsaj v okviru državne ideologije razumeli kot na novo vzpostavljeno republiko.

V tej vojni pa je tudi moja povprečnost dobila priložnost za čudovito delo. Zaključil sem vojaško službo ekvita in bil izvoljen za kvestorja. Nisem še bil senator, a sem bil enak drugim senatorjem in celo plebejskim tribunom. Del vojske, ki mi ga je predal Avgust, sem odpeljal k njegovemu sinu. Nato sem kot kvestor zavrnil žreb province in bil poslan k Tiberiju kot Avgustov legat.

Kakšne čete sovražnikov smo videli v prvem letu! S kakšno preudarnostjo poveljnika smo izkoristili priložnosti in se izognili njihovim združenim besnečim močem ter jih razbili po delih! S kakšno zmernostjo smo videli, da je hkrati vodil vse, a s pooblastili vrhovnega poveljnika vojske! Kako skrbno so bili postavljeni zimski tabori! S kakšno prizadevnostjo je s stražarji obkolil vojsko našega sovražnika, da ne bi mogel nikjer prodreti iz obroča in da bi sovražniku brez oskrbe, ki nori sam proti sebi, pošle moči!

112 V spomin je potrebno zapisati Mesalinov podvig v prvem poletju vojne, ki se je srečno izšel in v katerem je Mesalin izkazal pogum že samo tako, da se ga je lotil. Ta mož, po duhu še bolj plemenit kot po rodu, ki je bil karseda vreden tega, da je imel za očeta Korvina, in ki je svoj cognomen prepustil bratu Koti, je bil postavljen za upravnika Ilirika in je bil, ko je izbruhnil upor, obkoljen s strani sovražne vojske, imel pa je le dvajseto legijo, ki je bila na polovici svojih moči. Razgnal je več kot 20 000 sovražnikov, jih pognal v beg in bil za to nagrajen s triumfalnim okrasjem.

Barbarom je tako ugajalo njihovo število, v lastne moči pa so verjeli toliko, da si, kjerkoli je bil Cezar, niso niti malo zaupali. Del njihove vojske, ki je stal nasproti samemu vojskovodji in je bil oslavljen, kolikor smo hoteli in kolikor nam je bilo prikladno, smo pripeljali vse do smrtonosne lakote. Ta del ni vzdržal napada in se ni drznil bojevati z našimi vojaki, ko so jim dali možnosti za to in ko so razporedili bojno vrsto. Uporniki so zavzeli Klavdijevo goro in se branili iz utrjenih položajev. Tisti uporniki pa, ki so se zagnali na odprto proti vojski, ki sta jo iz čezmorskih provinc pripeljala bivša konzula Avel Cecina in Silvan Plavtij, so obkolili pet naših legij in pomožne čete ter kraljevsko konjenico (kajti Rojmetalk, traški kralj, je skupaj s prej omenjenima poveljnikoma na pomoč v tej vojni s seboj pripeljal veliko traško četo) in vsem tem skoraj prinesli smrtonosen poraz. Kraljeva konjeniška četa je bila razkropljena, zavezniška konjenica pregnana, kohorte so sovražniku obrnile hrbet, trepetali so celo pri legijskih insignijah. A v tej hudi uri se je pogum rimskega vojaka bolj proslavil, kot je slave ostalo poveljnikoma, saj sta se oddaljila daleč od ukazov svojega vrhovnega poveljnika in naletela na sovražnika, preden bi od izvidnikov izvedela, kje je. V tem nevarnem času, ko

je sovražnik že poklal nekatere vojaške tribune in so bili pobiti prefekt tabora in prefekti kohort, ko tudi med centurioni ni bilo več neokrvavljenega, med njimi pa so padli celo *primi ordines*, so legije, ki so se vzpodbujale same med seboj, napadle sovražnike in nič kaj zadovoljne samo z zadrževanjem napada prebile njihovo četo ter nepričakovano priborile zmago.

Približno takrat je Agripa, ki ga je na isti dan kot Tiberija posvojil njegov krvni ded in je že pred dvema letoma začel kazati, kakšen je, v čudni pokvarjenosti duše in razuma dosegel dno ter se oddaljil od svojega očeta in deda. Ko so iz dneva v dan njegove napake rastle, pa je kmalu dočakal konec, vreden svoje norosti.

113 Poslušaj zdaj, Mark Vinicij, da je bil v vojni tak poveljnik, kot ga v miru vidiš cesarja. Ko so se povezale vojske, tiste, ki so že bile pod Cezarjem in tiste, ki so prišle k njemu, in se je v en tabor skupaj nazaj pomaknilo deset legij, več kot sedemdeset kohort, deset kril konjenikov in več kot deset tisoč veteranov, zraven tega pa še veliko število prostovoljcev in obsežna kraljeva konjenica, nadalje torej takšna vojska, kot je po državljanskih vojnah še nikoli ni bilo na nobenem mestu, so bili zaradi tega vsi zadovoljni in zaradi svojega števila spet popolnoma prepričani v zmago. Poveljnik pa, najboljši razsodnik tega, kar je počel, je bolj cenil koristnost kot postavljanje in je, kot sem ga v vseh vojnah videl, da je vedno naredil, sledil temu, kar je bilo pravilno, in ne temu, kar so kakorkoli odobravali. Za nekaj dni je ustavil vojsko, ki je prišla, da bi si po poti obnovila svoje moči, potem pa se je odločil, da jo bo odposlal, ko je videl, da je bila večja, kot bi jo lahko vzdrževali, in da ni bila primerna za poveljevanje. Potem ko jo je spremljal na dolgi in težavni poti (katere težavnost se komaj da opisati), da si nihče ne bi drznil napasti zbrane vojske in da združeni sovražniki zaradi strahu za svoje ozemlje ne bi mogli najti dela vojske, ki je odhajal, jo je odposlal tja, od koder je prišla. Poveljnik sam pa se je na začetku okrutne zime vrnil v Siscijo in za poveljnike razdeljenih zimskih taborov postavil legate, med katerimi sem bil tudi jaz sam.

114 O stvar, ki ni dovolj veličastna za pripovedovanje, ampak je najpomembnejša zaradi trdnega in resničnega poguma in koristi, najprijetnejša po izkušnji in izvrstno uglajena! Ves čas germanske in panonske vojne ni bilo nikogar izmed nas ali izmed tistih, ki so nas po činu prekašali ali za nami zaostajali, ki bi bil bolan, pa ne bi Cezarja skrbelo za njegovo zdravje ali dobrobit, kakor da bi naredil prostor v mislih samo za to, pa čeprav ga je težilo takšno breme. Za tiste, ki so si to želeli, je bil pripravljen vprežen voz, Cezarjeva nosilnica je bila dana v javno rabo in med drugimi sem jo tedaj uporabil tudi jaz.

Že so bili pripravljeni zdravniki, že hrana, že je kopališče, čeprav so ga prinesli samo zanj, skrbelo za zdravje vseh. Ni bilo ne doma ne domačih, a razen tega ni bilo ničesar, kar bi lahko bilo vojakom še ponujeno ali bi si še zaželeli. Naj dodam še to, kar bo vsakdo, ki je bil takrat prisoten, takoj prepoznal za resnično, kot vse drugo, kar sem povedal. Cezar je vedno sam potoval na konju in večji del poletnih pohodov je večerjal sede sam s tistimi, ki jih je povabil. Spregledal je tistim, ki niso sledili njegovi disciplini, dokler s svojim zgledom niso povzročali škode. Pogosto je opominjal, včasih popravljal obnašanje, zelo redko kaznoval, največ časa pa se je posluževal srednje poti tako, da se je pretvarjal, da česa ni videl, ali pa z zadržanostjo.

Zima je prinesla darilo konca vojne in v sledečem poletju je vsa Panonija prosila za mir, medtem ko so se ostanki celotne vojne zadržali v Dalmaciji. Po vrsti bom, kot upam, v delu, ki bo tega vredno, opisal, kako je množica toliko tisoč divjih mladeničev, ki so še malo prej grozili Italiji s suženjstvom, zbrala na kup svoje orožje, ki so ga uporabljali, ob reki po imenu Batin, kako so se vsi vrgli pred noge poveljnika in kako sta končala Baton in Pinet, najvišja poveljnika upornikov: eden je pristal v ujetništvu, drugi se je predal.

Na začetku jeseni se je zmagovalna vojska vrnila nazaj v prezimovališča, na čelo vseh čet pa je Cezar postavil Marka Lepida, moža, ki je bil tako po imenu kot po usodi najbližje cesarju in ki ga toliko bolj ceni in obožuje, kolikor ga kdo pozna ali spozna, in ga ima za okras tako velikim imenom, kot iz njih izhaja. 115 Cezar je zdaj preusmeril misli in vojsko k drugi dalmatski vojni. Kako so tam potrebovali pomoč mojega brata, legata Magija Celerja Velejana, priča pohvala Cezarja samega in njegovega očeta, na to pa jasno kaže spomin na velikanske časti, ki mu jih je ob triumfu dal cesar.

Na začetku poletja je Lepid vojsko odpeljal iz prezimovališč preko nedotaknjenih ljudstev, ki jih do tedaj še ni prizadela vojaška katastrofa in so bila zaradi tega še divja in krvoločna, da bi dosegel poveljnika Tiberija. Boril se je s težavnostjo terena in silami sovražnikov ter dosegel velik poraz braniteljev tako, da je opustošil polja, požgal zgradbe, pobil moške in vesel zmage ter ovešen z vojnim plenom prišel do Cezarja. Če bi vse to naredil pod Cezarjevim lastnim poveljstvom, bi moral praznovati triumf, zato je s soglasjem cesarjev po volji senata dobil triumfalno okrasje.

To poletje je prineslo ugoden konec veliki vojni. Perusti in Dezidijati, Dalmati, ki so bili skoraj nepremagljivi zaradi lege svojih bivališč v gorah, divje narave in tudi občudovanja vrednega znanja bojevanja ter predvsem ozkih sotesk, so bili premagani ne samo pod vodstvom,

ampak tudi lastnoročno s strani samega Cezarja, in to tako, da so bili skoraj popolnoma izbrisani.

V vsej tej vojni ali v Germaniji ni bilo mogoče ne videti ničesar večjega ne se čemu bolj čuditi, kot temu, da se poveljniku nobena priložnost za zmago ni zdela primerna, če je presodil, da bo zahtevala izgubo vojakov, in vedno se mu je najbolj časti vredno zdelo to, kar je bilo najbolj varno. Z vestjo se je posvetoval prej kot z ugledom, mnenje vojske pa ni nikoli usmerjalo odločitev poveljnika, temveč je previdnost poveljnika vodila vojsko.

116 V dalmatski vojni je Germanik, ki je bil poslan naprej na mnogo neciviliziranih in težkih položajev, izkazal svoj pogum. Tudi bivši konzul Vibij Postumij si je zaradi mnogoštevilnih in izrednih zaslug kot upravnik Dalmacije zaslužil triumfalni okras (to čast sta si pred zgolj nekaj leti v Afriki zaslužila Pasien in Kos, proslavljena zaradi vrlin, čeprav različna moža, a je Kos ime, ki priča o njegovi zmagi, prenesel tudi v cognomen svojega sina, mladeniča, rojenega, da bi bil zgled vseh odličnosti). Lucij Apronij, ki je sodeloval pri Postumovem delu, si je zaradi izvrstnega poguma v tej vojni tudi zaslužil tiste časti, ki jih je kmalu prejel.

O da ne bi bilo z večjimi primeri dokazano, kakšno moč ima v vsaki stvari usoda! A tudi tukaj lahko res spoznamo njeno moč. Ajlij Lamija, mož starih navad, ki je uravnaval svojo starinsko strogost z uglajenostjo in ki je v Germaniji, Iliriku in kmalu v Afriki opravil nadvse odlično delo, namreč ni po pravici, ampak zaradi pomanjkanja priložnosti ostal brez triumfalnih časti. Tudi Avel Licinij Nerva Silijan, sin Publija Silija, ki ga niti tisti, ki so ga poznali, niso dovolj občudovali, je dokazal, da ima vse lastnosti tako najboljšega državljana kot iznajdljivega poveljnika. Umrl je prezgodnje smrti in tako ostal brez sadov tesnega prijateljstva s cesarjem in ne da bi ugotovil, da je njegov ugled zrasel karseda najvišje, na najvišjo stopnjo očetovega. Če bi kdo rekel, da sem se potrudil poiskati prostor za omembo teh mož, se bi prepiral s človekom, ki to priznava: med dobrimi ljudmi pravična iskrenost brez obrekovanja namreč ni zločin.

117 Takoj ko je Cezar v panonski in dalmatski vojni zadal končni udarec, so pet dni po zaključku takšnih prizadevanj prišla grozljiva pisma o padcu Vara in pokolu treh legij, prav toliko bojnih kril konjenice in šestih kohort, kot da bi bila Fortuna vsaj toliko prizanesljiva do nas, da ni [prinesla takšne nesreče], ko je bil poveljnik zaposlen. Tako primer kot osebnost zahtevata, da se ob tem ustavimo.